

Τοῦ συνεργάτου μας κ. Σταμ. Σταμ.

φειαν Πεύχης, τῆς Κοινότητος Κοτέλλης, καὶ τὴν Κοινότητα Θερμῶν.

Εἰς ὅλην δὲ τὴν ὑπὸ τῶν Πομάκων, ἢ, ὅπως θέλουνε οἱ ἴδιοι, «Αγριάνων», κατοικουμένην ἑκτασιν συναντᾷ κανεῖς ἕνα σωρὸ ἐρειπωμένων ἀπὸ αἰώνων ἐκκλησιῶν.

Ἀλλὰ καὶ βυζαντινὰς παραδόσεις συναντᾷ κανεῖς εἰς τὰ ἀπομακρυσμένα ἀπὸ τῶν ἄλλων κόσμον μέρη τοῦτα, εἰς τὰ ὁποῖα οὔτε συγκοινωνία ὑπῆρχε πρὶν, οὔτε ὁδὸς πρὸς ἐπικοινωνίαν τῶν ἀνθρώπων, οὔτε ἄλλοι ἄνθρωποι, οὔτε Θεός!

Εἰς τὸ Ὠραῖον π. χ. ὑπάρχει μιὰ μεγάλη χαράδρα, ἡ «Αἰ. Ντερεσῆ», εἰς τὸ βάθος τῆς ὁποίας σώζονται ἀκόμη λείψανα λιθοστρώτου ὁδοῦ. Φαίνεται ὅτι ἀπὸ κεῖ περνοῦσε μεγάλη ὁδὸς τὸν παλαιὸν καιρὸν.

Ἐπάνω δὲ ὕψηλὰ ἀπὸ τὰ βουνὸν ὑπάρχει ἄλλη ὁδὸς μικρά, ἡ ὁποία διευθύνεται πρὸς τὴν Βουλγαρίαν.

Ἀπὸ τὴν μεγάλην αὐτὴν χαράδραν, ποῦ ἔχει μιὰ μεγαλοπρέπεια ἄγρια καὶ εἶνε οκεπασμένη, ἀπὸ δένδρα, ὀξιές καὶ πεῦκα, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δὲν περνοῦν οἱ κάτοικοι ποτὲ, διότι θγαίνουने φαντάσματα...

Κατὰ τοπικὴν παράδοσιν μεταξὺ τῶν Πομάκων, εἰς τὴν χαράδραν αὐτὴν στὰ παλιὰ «ζαμάνια» ἕνας βασιλεὺς Βυζαντινὸς ἐστησεν ἐνέδραν καὶ ἐσφαξε 40.000 Βουλγάρους στρατιώτας. Ἀπὸ τότε ἡ χαράδρα στοίχειωσε καὶ κάθε θράδῳ. Λένε ἐναίνουने οἱ κατοίκοι καὶ θρογοῦν...

Ἀλλὰ ὄχι μόνον ἀπηχήσεις παλαιῶν αἰώνων θρίσκει κανεῖς μέσα εἰς τῶν Πομάκων τὰς ψυχὰς,

ἀλλὰ καὶ νεώτερες ἀκόμη ἀναμνήσεις.

Σὲ κάποια τουρκικὰ χωριὰ ἀπὸ αὐτὰ ὑπῆρχε πρὸ τινὸς καιροῦ μιὰ τουρκικὴ οἰκογένεια, τῆς ὁποίας ἡ γιαγιά εἶχε χριστιανικὴν συνείδησιν, πῆγαινε καὶ προσκυνοῦσε εἰς τὶς ἐκκλησίαις καὶ ἔλεγε πὼς εἶχε συγγένειαν μετὰ τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν τῆς Ἐάνθης οἰκογένειαν τῶν Χασιρτζόγλου.

Ἀλλὰ αὐτὸ δὲν εἶνε τόσο σθεαρόν, διότι ἴσως ἡ γερόντισσα αὐτῇ, ἡ ἡ μητέρα τῆς, ἀνῆκουσα εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν Χασιρτζόγλου, ν' ἀπῆλθε, ὅπως ἦταν συνήθεια τότε, ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν.

Ἐκεῖνο ποῦ εἶνε καταπληκτικὸν εἶνε, ὡς θεσδιοῦν πολλοὶ μισομνηθεῖς, καὶ γνωρίσαντες καλὰ, ὅτι εἰς τὸν κόσμον τοῦτον τῶν Πομάκων, καθὼς καὶ εἰς μερικὰ χριστιανικὰ διαμερίσματα τῆς Θράκης καὶ τῆς Ἀνατολικῆς Ρωμυλίας, εἶχαν διάσωθῇ καὶ ἐτελοῦντο καὶ τελοῦνται ὁλοζώντανα τὰ Καθήρεια μυστήρια τῆς Σαμοθράκης.

Ἀλλὰ περὶ αὐτῶν θὰ γράψωμεν λεπτομερῶς εἰς ἄλλην μας ἐπιστολήν.

ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.

~~~~~

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΠΝΕΥ

ΜΙΚΡΑΙ ΙΣΤΟΡ

τὴν ζώην
Ἡ στιγμή
— Ἐλεῆστέ με, κα' σκορπίζει τὴν
Ἡ γυναῖκα μου ἐγὼ τὸ παιδί χα-
— Δὲν ἔχω τώρα καλοθαλμένες,
ριο.
— Θὰ εἶνε ἀγέρας πρὸς τοὺς ἑκκου-
ἡ γυναῖκα πνεῦμα καὶ τὸ σῶμα.

ὁ δὲ τὸ πρῶτον ἐγερτήριο, προσ-
πρῶτον καὶ ἀποσπαστικὸν ῥόφημα —
το κακὸν εἶδος τῶν ἀποσπαστικῶν

Μέσα σ' ανεξερεύνη

10 Μαρ 1939
40

ΞΑΝΘΗ, Αύγουστος. — Είς τὰ ἄγρια αὐτὰ καὶ ἀπροσπέλαστα πρὶν χωρὶς τὸν Ποτάμιον, τὰ ἀνεξερεύνητα αὐτὰ μέρη, ἀπὸ τῆς ἐλληνικῆς κατοχῆς καὶ ἐντέλειαν μιά νύκτα πάλιν δημιουργίας καὶ πολιτισμοῦ ἐφύσησε. Ἀνέστη, δύναται κανεὶς νὰ εἰπῇ, ὁ τόπος!

Ἔργα οδοποιίας, ἔργα παραγωγικά, προσπάθειαι πρὸς ἐκμετάλλευσιν τοῦ ἐρήμου πρὶν καὶ ἀκαλλιεργήτου τόπου, ἔργα ἐξυγιαντικά, ἔργα θεραπευτικὰ καταστάσεων κακῶν καὶ νοσηρῶν, ἔργα ζωῆς καὶ μελλούσης ευμάρειας, ἔργα ἐξοραϊστικά, ἔργα ἀρδεντικά καὶ ἄλλα ἤρχισαν.

Τὸ κοινοτικὸν κτήριον τῆς Μύκης, τῆς πρωτεύουσας τῶν 13 συνοικισμῶν, εἶνε ἓνα μεγάλο δυνόροφον στίβι πετρώτιστο, στοιχίσαν κατὰ τὸ 1928—1929, πού ἔγινε, 700.000 δραχμῶν περίπου. Μέσα εἰς αὐτὸ στεγάζεται καὶ ἡ ἀστυνομία προσωρινά, διότι τώρα θὰ ἐγερθῇ δαπάναις τῆς κοινότητος καὶ μὲ προσωπικὴν ἐργασίαν τῶν χωρικῶν καὶ ἀστυνομικῶν κατάστημα, τὸ ὁποῖον θὰ στοιχίσῃ περὶ τῶς 250.000 δραχμῶν, χωρίς νὰ ὑπολογίσῃ καὶ ἡ ἀξία τῆς προσωπικῆς τῶν κατοίκων ἐργασίας.

Ῥαῖο δυνόροφον κτήριον τῆς κοινότητος τὸ μέγαρον, μὲ πολλὰ δωμάτια ἐνδύματα, ταπετσαριμένους τοίχους, ἐπίπλα καλά καὶ στερεὰ καὶ μὲ ραδιόφωνο στοιχίσαν 22.400 δραχμῶν εἰς τὴν κοινότητα.

Κατ' ἐπιταγὴν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, ὅλες οἱ κοινότητες τῆς Θράκης ἀπεκτίναξεν ἡ πρὸς ν' ἀποκτήσιν ραδιόφωνον.

Ἰδὼν πρὸς παράδειγμα ἓνα ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸν προπολογισμὸν τοῦ 1938—1939, μὴς ἀπὸ τῆς πῶς μεγάλης ποικιλίας κοινότητες, τῆς κοινότητος Σχίνου:

Γιὰ ὁδοποιήματα ἔργα ἡ κοινότης Σχίνου ἐξέδωκε τὸ οἰκονομικὸν τοῦ-
το ἔτος 800.000 δραχμῶν.

Γιὰ οἰκοδομὰς 180.000.

Γιὰ ἐξοραϊστικά 30.000.

Καὶ γιὰ ὁδοποιία μεγάλη προσωπικὴ ἐργασία. Ἀλλὰ γιὰ τὰ κοινοτικά ἔργα τῆς ἐπαρχίας Σάνδης θὰ οὐκίσησιν ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα. Τώρα ἂς ἐναγυρίσῃμεν στὴ Μύκην.

Πρόεδρος τῆς κοινότητος εἶνε ὁ

Τοπάλ-Χαφούζ, ἓνας περιέργως καὶ καλὸς καρδὸς, ἀγαπῶν τὸν κόσμο καὶ φιλότιμος Ὀθωμανός, στερῶς κρατὼν ἀπὸ τὰ παλαιὰ ὀθωμανικά ἔθνη.

Ὁ «Ντουβάς», πού ἔκαμε πρὸ τινος καιροῦ δι' ἐξόδον του εἰς τὸ κεντρικὸν τζαμί τῶν 13 τῆς περιφέρειας τοῦ κοινοτικῶν, περὶ οὗ ἐγράφημεν προχθές, τοῦ ἐστοίχισε 67.000 δραχμῶν περίπου.

Καθὼς μὲ διεβαδίζον ὁ ἐν Μύκῃ γραμματεὺς τῆς κοινότητος κ. Γεννάσιος καὶ ὁ ἀστυνομικὸς σταθμάρχης τῆς περιφέρειας — δύο νέοι ποὺ ἐργάζονται μὲ φιλότιμον καὶ πατριωτισμὸν ἐκεῖ — ὁ Τοπάλ-Χαφούζ, ἂν καὶ ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεως αἰρετός καὶ μὲ μεγάλη μάλιστα ἀπειροφία πρόεδρος κοινότητος σ' αὐτὸ τὸ μέρος, οὐδέποτε ἐπαύστησεν ἀτομικὰ τὸν ἐμφερόντα.

Πλοῖσις ἀνέλασεν καὶ τοικυῆρης, ἐξεδύετο καὶ αὐτὸν τὴν τσέπην του γιὰ τὸ γενικὸν καὶ γιὰ τὴν γιὰ τῆς κοινότητος πολλὰς τῶν ἀνάγκας.

Εἰς αὐτὸν δεφίεται καὶ τὸ κοινοτικὸν τοῦ χωριοῦ κατάστημα καὶ τὸ τζαμί πού συναντήσαμε στὸ δρόμο, καὶ τὰ τζαμιά τοῦ τόπου τὰ καταστρέψαν οἱ Βούλγαροι ἅμα τῇ ἐξόδῳ του εἰς τὸ 1913.

Τότε οἱ Βούλγαροι βάπτισαν ὁμαδικῶς ὅλους τοὺς Ποταμίους. Καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν μπορούσαν νὰ ἐνθυμηθοῦν τὰ χριστιανικὰ ὀνόματα πού τοὺς ἐπέβαιναν, τοὺς τὰ γράφανε σ' ἓνα πανί καὶ τοὺς τὰ γράφανε στὸ στήθος. Ἡ βάπτισις γινότανε μέσα σ' ἓνα ποτάμι... χορδωκάς, τὸ ποτάμι, Κέρονδο, πού ἦταν ὁ Ἰορδάνης τῶν Βουλγάρων.

Μὲ τὸν δούλοῦντα τοὺς ἐπῆγγιναν νὰ...ἐκκλησιασθῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καποῖο στίβι δηλαδὴ πού ἔχον μεταβάλλῃ εἰς χριστιανικὸν ναόν. Ἐδὼ μάλιστα εἰς τὸ χωριὸν ἐστειλάν καὶ μιά καμπάνα, ἀγνώστον ἀπὸ ποῖον μέρος ἀπαγγέλλαν, ἡ ὁποία ὅταν ἐσίστανε διὰ πρώτην φοράν, γιὰ νὰ καλέσῃ τοὺς νέους πιστοὺς τῆς εἰς τὴν λειτουργίαν, ἔβγαζε!

Μὲ φοιτῶν δημοῦνται οἱ Ποταμίον τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ Βούλγαροι ἐξηγάγαζαν τὰ κορίτσια τῶν νὰ γνοῖν στὴν πλα-

τεία νὰ χορεύσιν μὲ αὐτοὺς.

Ὁ Τοπάλ-Χαφούζ ἔχει καὶ μίαν ἱστορίαν πικρὰν καὶ μελαγχολικὴν γι' αὐτὸν, ἡ ὁποία δεῖκνται καὶ τοῦ χαρακτήρα του.

Εἴπαμε ὅτι εἰς αὐτὸν δεφίεται τὸ κοινοτικὸν κατάστημα. Μὴ γνωστὸν

Ὁ Τοπάλ-Χαφούζ, ὁ πρόεδρος τῶν κοινοτήτων Μύκης, περὶ οὗ γράφομεν σήμερον.

ἔχον ὅμως ἀπὸ κοινοτικὴν ἐλληνικὴν νομοθεσίαν, οὔτε ἀπὸ λογιστικῶς νομῶν ἐλληνικῶν, ἡ ὀρθότερον, μὴ γνωρίζον κανένα νόμον, οὔτε ἔξον, οὔτε ἐλληνικόν, ἐπῆρε ἓνα «κάλφας» ὅπως λέγει ὁ ἴδιος.

— Ἐπῆρε ἓνα κάλφας καὶ δὲν ἤξερα νὰ πάρω μηχανικὸ!

Νὰ τοῦ φτιάσῃ τὸ κοινοτικὸν κατάστημα.

Ὁ «κάλφας», σὰν κάλφας, τὰ ἔκανε ἴσως θάλασσα. Τότε ἐξητήθη λόγος ἀπὸ τὸν Χαφούζ πὺς προβαίνει εἰς κοινοτικὰς δαπάνας χωρίς ἐγκρίσεις διοικητικὰς καὶ ἀδείας ὑπονομιῶν καὶ νομομηχανικῶν.

Διὰ τὸ τυπικὸν αὐτὸ παράπλομα ὁ παγὼς Ὀθωμανὸς προσεφυλακίσθη, ἀλλὰ ἀπηλλάγη διὰ βούλευμα-
τος.

Αὐτὸς ὅμως ἐπῆρε κατάκαρδα τὴν

τους χώρας!

Τοῦ συνεργάτου μας κ. Σταμ. Σταμ.

διώξιν του. Εἶπεν ὅτι ἀναλαμβάνει μόνος του ὅλα τὰ ἔξοδα τοῦ κτιρίου ἐξ ἰδίων του καὶ ἀνακόπτει τὸ... ἀπολακτικὸν βούλευμα διὰ νὰ δικαιώσῃ καὶ ἀποδείξῃ ἡ ἀθωότης του.

Ἡ ἀνακοπὴ τοῦ βουλεύματος τὸν ἔφερε ἐνώπιον τοῦ ἑπταμελοῦς Ἐσπετείου, τὸ ὁποῖον βλέπον ὅτι οἱ τύχοι δὲν ἔτηρήθησαν καὶ παρεβιάσθησαν ὅπωςδῆποτε οἱ νόμοι, τὸν κατεδίχασαν εἰς δύομισιν ἔτων φυλάξαι.

Τοῦ ἐδόθη ἀμέσως χάρις ἀπὸ τὸ Κράτος, διότι ὄχι μόνον δόλος δὲν ἔτηρχεν εἰς τὸ ζήτημα αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ ἀπειαντίας καὶ καλὴ διάθεσις τοῦ κατηγορουμένου καὶ οικονομικαὶ θεοαίαι ἔγινεν ἀπὸ αὐτὸν ὑπὲρ τοῦ κοινοτικοῦ κτιρίου.

Ἄλλ' ὁ Τοπάλ-Χαφούζ, πικραθεὶς, δὲν... ἐδέχθη τὴν χάριν καὶ ζήτησε νὰ μείνῃ εἰς τὰς φυλάκας.

Ἡ τότε Κυβέρνησις ὅμως τὸν ἠ-ἠήστευσεν καὶ τοῦ ἀνέθεσε καὶ πάλιν τὰ καθήκοντα τοῦ προέδρου τῆς κοινότητος, εἰς τὰ ὁποῖα εὐρίσκεται ἀπὸ τότε, ἀγαπώμενος ἀπὸ τοὺς χωρικοὺς καὶ τιμώμενος ἀπὸ τὴν Πολιτείαν.

Ὁ προέπολογισμὸς τῆς κοινότητος ὑπερβαίνει τὸ μισὸ ἑκατομμύριον τὸ ἔτος.

Ὁ κόσμος εἰς τὰ μέρη αὐτὰ ζῇ ἀπὸ τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ἰδίως ἀπὸ τὴν αἰγοβοσκίαν καὶ τὴν καπνοφυτεῖαν.

Τὸ πρόβατο, καθὼς εἶπαμε καὶ ἄλλοτε, δὲν ζῇ ἐδῶ ἐπάνω.

Τὰ γίδια τοὺς τὰ ἔχουν καὶ γιὰ μιὰ ἄλλη ἀνάγκη τοὺς γεωργικῇ: Γιὰ τὴν κοπρίαν τοὺς, μὲ τὴν ὁποίαν λιπαίνουν τὰ περίφημα καπνοχώραφά τοὺς, πού ἀποδίδουν πολὺ καλὸν καπνόν.

Τὰ καπνοχώραφά τοὺς ὅμως εἶνε λίγα, δυστυχῶς, καὶ οὔτε ὑπάρχουν μέρῃ κατάλληλα γιὰ ἐκχέρσωσιν καὶ καλλιέργειαν καπνοῦ.

Ἄλλος πλοῦτος τῆς περιφερείας εἶνε τὰ ἀπέραντα δάση τῶν.

Τώρα ἐσγᾶτως, καθ' ὑπόδειξιν τῶν ἐπηρεσιῶν τῆς Γενικῆς Διοικήσεως, ἐπεδόθησαν καὶ εἰς τὴν δενδροκομίαν.

Καὶ αἱ δενδροστοιχίαι ἀκόμη τῶν δρόμων τῶν γίνονται ἀπὸ ὀπωροφόρα δένδρα.

Ἐπίσης μεγάλη ποσὰ ἔξοδεύει ἡ κοινότης εἰς ἐνίσχυσιν διδασκάλων καὶ ἀμοιβὴν ἱατρῶν, οἱ ὅποιοι ἐπισκεπτόνται τοὺς πρῶτους κατοίκους, εἰς φάρμακα ἀτόρων καὶ διάφορα ἔργα κοινωφελῆ, ὅπως π. χ. ἐπισκευὰς σχολείων, γεφύρας, μεταφορὰν ὑδάτων, ἐπισκευὰς κρηνῶν κλπ.

Τὸ χωρίον Μύκη ἐδαπάνησεν ἑφῆτος 30.000 δραχμὰς γιὰ ὕδραυλικά τῆς ἰδίας κοινότητος καὶ ἄλλας 80.000 γιὰ τὸ ὕδραυλικὸν τῆς κοινότητος Κενταύρου.

— Καὶ ἐπαρκεῖ ἡ κοινότης γιὰ ὅλα αὐτὰ τὰ ἔξοδα; ἐρωτῶ.

— Ναι, σῶσει ἡ προσωπικὴ ἐργασία τοῦ ἀπότησαν.

Ὁ ἐπαινετικὸς γεωπόνος Ξάνθης Χ. Δαφνίου ἐνδιεφέρθη πολὺ διὰ τὸν τόπον τοῦτον.

Ἐστεῖλε εἰδικὸν ὑπάλληλον εἰς τὴν κοινότητα γιὰ τὸ κλάδευμα δένδρων, ἐμβολιασμοὺς, καθαρίσματα κ.τ.λ.

Τὰ δουνά τοὺς εἶνε γεμάτα ἀπὸ ἕνα σφοδρὸ δένδρα ἄγρια. Ἐὰν ἡμερωθοῦν αὐτὰ καὶ καρποφορήσουν, μιὰ νέα εὐτυχία θὰ χυθῇ εἰς τὴν περιφέρειαν αὐτήν.

Συγκινητικαὶ ἐπίσης εἶνε καὶ αἱ προσφοραὶ τῶν, πού γίνονται ἐντελῶς οἰκειοθελῶς γιὰ τὴν ἀεροπορίαν τῆς Ἑλλάδος, τὴν Ἐθνικὴ Νεολαία καὶ τὴν κοινωνικὴν πρόνοιαν γενικῶς.

Ἀλλὰ ἐὰν αἱ διαθέσεις τῶν καὶ αἱ ἐκδηλώσεις τῶν ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους φέρνουν κάποιαν συγκίνησιν, τὰ ἔθιμα τῶν, πού δείχνουν τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν των, τῆς ὁποίας ἔχουν καὶ αὐτοὶ κάποιαν ἀμυδρὰν ἐκ παραδόσεων ἰδεῶν, εἶνε ἀξιοπεριέργα καὶ μερικὲς φορὲς καταπληκτικά.

Καὶ γιὰ τὰ ἔθιμα ταῦτα τῶν Πομπῶν θὰ γράψωμεν εἰς προσεχῇ ἐπιστολήν μας.

ΣΤΑΜ. ΣΤΑΜ.